

Sygn.akt III AUa 1279/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SA Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant: Anna Kuklińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 grudnia 2016 r. w B.

sprawy z odwołania S. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wcześniejszą emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawcy S. O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 września 2015 r. sygn. akt IV U 3805/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od S. O. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka

Sygn. akt III AUa 1279/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 lutego 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił S. O. prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U. z 2013r., poz. 1440 ze zm.) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

W odwołaniu od wskazanej wyżej decyzji wnioskodawca S. O. wskazał, że wprawdzie był pracodawcą - Wojewódzkie Przedsiębiorstwo (...) w O. odmówiło mu wydania świadectwa pracy w szczególnych warunkach za okres od 15 stycznia 1975r. do 21 sierpnia 1988r., jednakże wnioskodawca się z tym nie zgadza. Z uwagi na fakt, że zakres obowiązków wnioskodawcy obejmował różnego rodzaju czynności, pełnił on stały nadzór nad eksploatacją, remontami oraz

zaopatrzeniem urządzeń ciepłych opalanych paliwami stałymi na terenie miasta N.. Wnioskodawca był zatrudniony jako kierownik Rejonu (...) w N..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, wskazując, że zaskarżona decyzja jest prawidłowa, albowiem wnioskodawca nie wykazał, iż świadczył pracę w szczególnych warunkach w wymiarze co najmniej 15 lat.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 24.09.2015 r. oddalił odwołanie.

Z ustaleń Sądu wynika, że wnioskodawca S. O. urodzony (...), ma ukończone 60 lat. Na dzień złożenia wniosku o emeryturę (7.01.2014r.) nie osiągnął wymaganego wieku emerytalnego - 66 lat i 5 miesięcy dla mężczyzn, uprawniającego go jako osobę urodzoną po dniu 31.12.1948r. do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego.

Udokumentował przed organem rentowym co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych na dzień 1.01.1999r. i nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, jednakże w postępowaniu przed organem emerytalnym nie udokumentował 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy łącznie 3 lata, 5 miesięcy i 14 dni pracy w szczególnych warunkach.

Skarżący podniósł, że w jego ocenie ma wymagany okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach, albowiem niesłusznie pozwany organ nie zaliczył mu okresu pracy od 1 marca 1975r. do 21 sierpnia 1988r. z tytułu zatrudnienia w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) na stanowisku kierownika Rejonu (...) w N..

W piśmie z dnia 21.02.2013r. Urzędu Miejskiego w N. w odpowiedzi na wniosek odwołującego wskazano, że akta osobowe wnioskodawcy nie dają podstawy do wydania świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Nie wynika z nich bowiem, że skarżący stale i w pełnym wymiarze godzin zajmował stanowiska związane z pracą w szczególnych warunkach.

Na podstawie zeznań przesłuchanych w sprawie świadków W. J. i M. S. oraz zeznań samego wnioskodawcy sąd ustalił jakiego rodzaju czynności wykonywał wnioskodawca oraz co faktycznie należało do jego obowiązków. Świadkowie wskazali, iż wnioskodawca, który nie miał swojego zastępcy, czy mistrza nadzorował prace palaczy, pomocników w kilkunastu kotłowniach na terenie N., prace ładowaczy, pracowników prowadzących remonty bieżące i poza sezonem grzewczym na głównych rurociągach i na węzłach ciepłowniczych. Świadek W. J. zeznał, że kotłownia rejonowa miała pracując w ruchu ciągłym 4 kotły WC 80 oraz wymienił pozostałe typy kotłów - SŻ, E.,EK 4. Okoliczności te potwierdził również świadek M. S. co do tego, że były 4 kotły WC 80 oraz opisał ich obsługę.

Wnioskodawca wskazał, że nadzorował prace : palaczy, pomocników i ładowaczy, pracowników zmiękczalni wody, samodzielnie dokonywał procesu zmiękczenia wody, niejednokrotnie osobiście wykonywał pracę np. palacza, gdy wymagała tego konieczność, razem z pracownikami chodził do lokatorów w związku ze zgłoszonymi usterkami. Zeznał, że załoga liczyła około 30 osób w sezonie grzewczym, a poza sezonem grzewczym 8 osób. Zeznał również, że zawierał umowy o pracę, ale tylko z sezonowymi pracownikami fizycznymi. Prowadził karty pracy i ewidencję czasu pracy.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków oraz wnioskodawcy, albowiem są one ze sobą zgodne. Wnioskodawca nie kwestionował zeznań świadków w zakresie charakteru jego pracy i zakresu wykonywanych czynności.

Na podstawie m.in. zeznań świadków i wnioskodawcy zostały wydane w sprawie dwie opinie biegłych z zakresu BHP, który to dowód sąd dopuścił, albowiem uznał, że sprawa ta wymaga wiadomości specjalnych - w szczególności w zakresie tego, czy kotły które obsługiwali pracownicy nadzorowani przez wnioskodawcę były kotłami typu przemysłowego, co miało zasadnicze znaczenia dla rozstrzygnięcia w zakresie tego, czy wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach w Rejonie (...) w N..

Na podstawie analizy dwóch opinii biegłych z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy Sąd uznał za bardziej przekonującą opinię biegłego J. D., na podstawie której wniósł wiążące ustalenia w zakresie tego nad jakimi faktycznie stanowiskami pracy (w szczególności odnośnie palaczy) pełnił bezpośredni nadzór wnioskodawca. Sąd

ustalił zatem, iż jedynie w jednej kotłowni w N. nadzorowanej przez wnioskodawcę w spornym okresie – kotłowni rejonowej znajdowały się kotły, które mogły być uznane za kotły typu przemysłowego. Pozostałe kotły w innych kotłowniach, gdzie pracę palaczy nadzorował odwołujący, nie były kotłami typu przemysłowego.

W świetle art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy- tj. 1.01.1999r. osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 –tj. 25 lat dla mężczyzn.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z § 4 ust.1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r. – cytowanego wyżej – pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A rozporządzenia RM z dnia 7.02.1983r. nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełni łącznie następujące warunki :

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzny,
- ma wymagany okres zatrudnienia 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach w ramach stosunku pracy.

Wnioskodawca nie spełnia powyższych warunków z powodu nieosiągnięcia na dzień 1.01.1999r. wymaganego okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach, mimo tego, że pozostałe warunki (w zakresie ogólnego stażu pracy na 1.01.1999r. i osiągnięcia wieku 60 lat dla mężczyzn) spełnia.

Skarżący wskazywał, iż w jego ocenie spełnia wymóg co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach albowiem w okresie od 1.03.1975r. do 21.08.1988r. pełnił bezpośredni nadzór nad pracami przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych przewidzianych wykazem A, działem II Załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r.

W Załączniku do wskazanego wyżej Rozporządzenia - Wykaz A Prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, w Dziale XIV, Prace różne wskazany jest pkt. 24 , który stanowi, iż tego rodzaju pracą jest kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie.

W przedstawionej opinii biegły J. D. wskazał, iż zważywszy na przepisy zawarte w Zarządzeniu nr 9 Ministra Administracji (...) Terenowej i Ochrony (...) z dnia 1 lipca 1983r. w sprawie stanowisk pracy w zakładach resortu administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego (...) oraz Zarządzenia nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach w sprawie niniejszej w grę mogły wchodzić tylko takie stanowiska jak : prace nie zautomatyzowanych palaczy i rusztowych kotłów parowych lub wodnych typu przemysłowego (dział XIV – prace różne poz. 1) na takich stanowiskach jak : 1) maszynista kotłów – palacz, 2) palacz i pomocnik.

Aby jednak można było mówić, iż wnioskodawca taki nadzór pełnił (nad takimi stanowiskami pracy), to nadzór ten musiałby być przez niego pełniony stale i bezpośrednio nad pracą palaczy kotłów typu przemysłowego, zaś jak wykazał biegły w opinii takich kotłów (zblizonych jedynie do kotłów wysokoprężnych i wysokotemperaturowych - kotły (...)

80) było tylko 4, zaś pozostałe kotły znajdujące się w kilkunastu kotłowniach, które nadzorował wnioskodawca były to kotły grzewcze niskotemperaturowe, czy też niskoprężne, nie posiadające parametrów kotłów wysokoprężnych typu przemysłowego.

Ponadto biegły podkreślił, iż wnioskodawca pełnił szereg prac administracyjno – biurowych, zarządzając samodzielną jednostką organizacyjną. Wskazać trzeba, iż sąd za bardziej miarodajną uznał cytowaną wyżej opinię, a nie opinię biegłego E. Ł., albowiem w opinii pierwszego biegłego nie została dokonana analiza podstawowej okoliczności istotnej w sprawie – tj. czy wymieniane przez świadków i odwołującego kotły, były kotłami typu przemysłowego, albowiem wnioskodawca wskazywał, że przede wszystkim pełnił bezpośredni nadzór nad pracami palaczy. Owszem wymieniał jeszcze nadzór nad pracą na innych stanowiskach pracy(ładowaczy, pracowników usuwających usterki, wykonujących remonty instalacji cieplnej), jednakże zasadniczy nadzór pełnił nad pracami palaczy, pomocników albowiem nadzorował prace w kilkunastu kotłowniach. Zatem wymagało wiadomości specjalnych to - jakie kotły znajdowały się w tych kotłowniach, które nadzorował wnioskodawca, albowiem miało to zasadnicze znaczenie.

Gdyby bowiem we wszystkich kotłowniach znajdowały się kotły typu przemysłowego, wówczas bardziej jeszcze pogłębionej analizie wymagałaby kwestia, czy łącznie z nadzorem nad innymi stanowiskami pracy (np. ładowaczami) wnioskodawca wykonywał nadzór w pełnym wymiarze czasu pracy, skoro jak twierdził sprawy administracyjno-biurowe zajmowały mu bardzo mało czasu. W sytuacji zaś jednoznacznego ustalenia, że tylko w jednej z kilkunastu kotłowni nadzorowanych przez wnioskodawcę znajdowały się kotły typu przemysłowego czyni równocześnie jednoznacznym ustalenie, iż wnioskodawca w spornym okresie pracy na stanowisku kierownika Rejonu (...) w N. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach, albowiem nie wykonywał kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżyniersko-technicznego z jakimi mamy do czynienia w gospodarce komunalno – mieszkaniowej w rozumieniu poz.24 Działu XIV, Wykazu A stanowiącego Załącznik do Rozporządzenia RM z dnia 7 II 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Wnioskodawca nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze godzin tego rodzaju prac. Zważyć bowiem należy, iż w świetle § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983r. okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

To, że wnioskodawca wykonywał sporadycznie czy okresowo nadzór nad różnego rodzaju czynnościami pracowników, które były szkodliwymi dla zdrowia, będąc wówczas narażonym na oddziaływanie na jego organizm szkodliwych substancji, to jeszcze nie oznacza, że nadzór nad tego typu poszczególnymi pracami wykonywał stale i w pełnym wymiarze godzin i że stale był narażony na oddziaływanie szkodliwych substancji, czy warunków pracy, co w okresie późniejszym uprawnia pracownika do ubiegania się o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym.

Sąd zważył więc na podstawie materiału dowodowego, którym dysponował, odwołanie wnioskodawcy nie zasługiwało na uwzględnienie, dlatego z mocy art. 477¹⁴§ 1 kpc podlegało oddaleniu, albowiem zaskarżona decyzja organu emerytalnego jest prawidłowa.

Apelację od powyższego wyroku wniósł S. O.. Zarzucił mu, zaskarżając orzeczenie w całości, naruszenie prawa materialnego tj.

- art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 1998 Nr 162 poz. 1118 z późn. zm.) w związku z § 4 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983 Nr 8 poz. 43) w zw. z załącznikiem w/w rozporządzenia Wykazem A Działem II poprzez ich niezastosowanie i uznanie, że wnioskodawca nie wykonywał pracy w pełnym wymiarze w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze i w konsekwencji przyjęcie, że na dzień 01.01.1999 r. nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a za udowodnione uznano 3 lata 5 miesięcy i 14 dni,

- zastosowanie przy ocenie sprawy zarządzenia nr 9 Ministra Administracji (...) Terenowej i Ochrony (...) z dnia 01.07.1983r. oraz zarządzenia nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12.08.1983r. pomimo, że w/w zarządzenia nie są prawem powszechnie obowiązującym, tym samym nie miały zastosowania w przypadku wnioskodawcy,

naruszenie prawa procesowego tj.:

- art. 233 § 1 kpc poprzez sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego tj. pominięcie przy orzekaniu opinii biegłego E. Ł. i oparcie się na opinii biegłego J. D. w sytuacji gdy opinie wydane przez biegłych były ze sobą sprzeczne,

- art. 217 § 1 kpc poprzez oddalenie wniosku wnioskodawcy o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego z zakresu BHP na okoliczność, czy wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach, podczas gdy w sprawie zostały wydane dwie sprzeczne ze sobą opinie biegłych,

- art. 328 § 2 poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i odwołanie się w tej mierze do opinii biegłego.

W oparciu o powyższe skarżący wnosił o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie poprzedzających go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,

- przyznanie S. O. prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 1998 Nr 162 poz. 1118 z późn. zm.),

- zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu według norm przepisanych za obie instancje.

Ewentualnie o:

- uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem Sądowi I instancji rozstrzygnięcia o kosztach za obie instancje.

Ponadto z ostrożności procesowej domagał się dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu BHP na okoliczność, czy wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

Odwołujący ubiega się o emeryturę w oparciu o przepis art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 XII 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40 tej ustawy, jeżeli w dniu jej wejścia w życie (1 I 1999r.) osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn, oraz
2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy (wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzny).

Z kolei w myśl art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ubezpieczonym, będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, określony w art. 27 ust. 2 i 3 tej ustawy, przy czym dla celów ustalenia uprawnień emerytalnych, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (ust. 2), zaś

wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4). Przepisami dotychczasowymi w rozumieniu art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS są w szczególności przepisy Rozporządzenia Rady Ministrów z 7 II 1983r., które mają zastosowanie do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymienione w § 4-15 tego rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia (§ 1 ust. 1). Okresami uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w przedmiotowym rozporządzeniu są jedynie te okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1). W załączniku do cytowanego rozporządzenia (Wykaz A) prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego w Dziale XIV „Prace różne” pod poz. 24 wymieniono „kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”.

Skarżący podnosił w apelacji, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał jego odwołania pod kątem możliwości zakwalifikowania jego pracy w Rejonie (...) w N. wykonywanej od 1 III 1975r. do 21 VIII 1988r. do zatrudnienia w warunkach szczególnych wymienionego w Wykazie A, stanowiącym załącznik do Rozporządzenia z 7 II 1983r. Dział II w energetyce – prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych. Istotnie Sąd Okręgowy nie rozważał, czy odwołujący w spornym okresie wykonywał prace polegające na wytwarzaniu, przesyłaniu energii ciepłej i eksploatacji urządzeń ciepłych. Należy jednak podkreślić, że S. O. jako kierownik Rejonu (...) nie pracował bezpośrednio przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii ciepłej.

Rozważeniu podlegało więc jedynie, czy wnioskodawca wykonywał pracę odpowiadającą wymaganiom dozoru inżynieryjno-technicznego, w sytuacji gdy nadzorował prace polegające na wytwarzaniu i przesyłaniu energii ciepłej oraz eksploatacji, remontach urządzeń ciepłych, a więc zatrudnienie odwołującego należało ocenić pod kątem czynności pracowniczych określonych w Wykazie A Dział II w związku z D. XIV p. 24.

S. O. będąc w spornym okresie zatrudniony jako kierownik Rejonu (...) w N. nie pracował w przemyśle energetycznym, lecz w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...), które było przedsiębiorstwem gospodarki komunalno-mieszkaniowej. Mimo tego Rejon (...), którym kierował odwołujący zajmował się z pewnością wytwarzaniem energii cieplnej i dostarczaniem jej odbiorcom. Do obowiązków S. O. należało prowadzenie nadzoru i kontrola nad całokształtem działalności zakładu, czuwanie nad zabezpieczeniem ciągłości ruchu sieci ciepłych i kotłowni w okresie sezonu grzewczego. Z zeznań przesłuchanego przez Sąd I instancji świadka W. J. wynika, że odwołujący kierował kotłownią rejonową i 7-8 kotłowniami lokalnymi. Prowadził ciągły nadzór nad pracami palaczy, rozładunkiem węgla, prowadzeniem prac remontowych poza sezonem grzewczym na głównych rurociągach i węzłach ciepłowniczych.

M. S. stwierdził natomiast, że wnioskodawca sprawował nadzór nad pracami palaczy, spawaczy, elektryka i ładowacza oraz nad załadunkiem i rozładunkiem węgla.

Przesłuchany w charakterze strony przez Sąd Okręgowy odwołujący podał, że w spornym okresie sprawował nadzór nad pracą kilkunastu kotłowni, sprawdzał stan zużycia wody, badanie twardości wody, zmiękczeni wody. Nadto obsługiwał magazyn opału, nadzorował rozładunek wagonów z węglem. Poza sezonem grzewczym nadzorował prace ekip remontowych, które wykonywały remonty sieci ciepłych, wymiany części sieci.

Sposób kwalifikowania określonych czynności pracowniczych jako prac różnych wymienionych pod poz. 24 w Dziale XIV Wykazu A był analizowany w orzecznictwie sądowym. W sytuacji, gdy dozór inżynieryjno-techniczny jest pracą w warunkach szczególnych i pracą polegającą na dozorcze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy nie ma potrzeby ustalania ile czasu ubezpieczony poświęcał na bezpośredni nadzór nad pracownikami, a ile na czynności, które również były związane z tym dozorem. Osoba wykonująca dozór inżynieryjno-techniczny nad pracami wykonywanymi w warunkach zagrażających bezpieczeństwu nie musi bowiem przebywać stale na stanowiskach, gdzie

jest wykonywana ta praca, a w zakresie jej obowiązków musi być przewidziane sporządzenie dokumentacji planów organizacyjnych i innych czynności (m.in. wyrok SN z 4 X 2007r. I UK 111/07).

W utrwalonym orzecznictwie zwraca się jednocześnie uwagę, że zachodzi potrzeba odróżnienia czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznym od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki. Czym innym jest bowiem wykonywanie czynności administracyjno-biurowych immanentnie związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków czynności niemających związku z wykonywaniem bezpośrednio dozoru nad procesem produkcji.

Z zakresu czynności S. O. znajdującego się w jego aktach osobowych z okresu pracy w Rejonie (...) wynika, że do jego obowiązków należał nadzór nad właściwym prowadzeniem dokumentacji pracowniczej i kontrola sporządzanych dokumentów, zatwierdzanie planów urlopów, sporządzanie dokumentacji płacowej. O ile wyżej wymienione czynności można zaliczyć do nieodłącznie związanych w nadzorem inżynieryjno-technicznym, to należy podkreślić, że do zadań wnioskodawcy należało również organizowanie właściwej gospodarki opałowej, terminowego rozładunku węgla, zgłaszanie zapotrzebowania, rozliczeń i prowadzenie magazynu. Do zadań S. O. należało również zawieranie umów w zakresie usług transportowych i dotyczących remontów urządzeń energetycznych, umów na wykonywanie rozładunku węgla. Umowy te musiał być poprzedzone ich przygotowaniem, ewentualnie negocjacjami postanowień umownych. Ponadto do obowiązków wnioskodawcy należały czynności związane z zaopatrzeniem. Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia należy wnioskować, że odwołujący zajmował się nadzorem nad całokształtem działalności zakładu, nie zaś tylko dozorem inżynieryjno-technicznym nad pracą kotłowni – wytwarzaniem i przesyłaniem energii cieplnej.

W dziale XIV Wykazu A pod poz. 24 nie zostały wymienione stanowiska pracy w warunkach szczególnych, lecz ogólnie pojęcie czynności nadzoru lub kontroli w procesie produkcji na wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych. Definicję ustawową „pracy w szczególnych warunkach” zawiera art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej. Zgodnie z tym przepisem, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przez pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki. Jako przykłady takiej pracy można wymienić pracę w narażeniu na hałas przekraczający dozwolone normy, w zapyleniu, w oparach chemicznych, w wysokich temperaturach lub zmiennych warunkach atmosferycznych. Aby nabyć prawo do emerytury w wieku obniżonym praca taka musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W przypadku odwołującego zwrócić również należy uwagę na fakt, iż dozór inżynieryjno-techniczny nad pracami przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii cieplnej wykonywał on w sezonie grzewczym, który trwa zwykle od września, października do kwietnia, maja każdego roku. Odwołujący podnosił, iż w pozostałym okresie zajmował się on dozorem nad właściwym utrzymaniem, eksploatacją, a także naprawą, konserwacją i remontem urządzeń elektroenergetycznych. Odwołujący w złożonych przed Sądem Apelacyjnym zeznaniach podnosił, że poza sezonem grzewczym zajmował się dozorem nad remontem kotłów, które przeprowadzali konserwatorzy zatrudnieni w przedsiębiorstwie. Naprawą kotłów, które wymagały nadzoru technicznego zajmowali się spawacze z uprawnieniami. Według odwołującego najpierw on kontrolował pracę tych osób, a następnie inspektorzy nadzoru. Z opinii biegłego z zakresu BHP J. D. (k. 81, 82) wynika, że praca w zakresie eksploatacji urządzeń energetycznych w spornym okresie mogły wykonywać jedynie osoby spełniające warunki określone w Rozporządzeniu Ministra (...) z 4 V 1973r. (Dz.U. Nr 19 z 16 V 1973r. p. 113) i posiadające ważne zaświadczenie kwalifikacyjne. Odwołujący z zawodu technik budowy maszyn i urządzeń okrętowych uzyskał tytuł energetyka przemysłowego o specjalności gospodarka energią ciepłą dopiero 14 XII 1979r. Wcześniej od 12 IV 1976 r. posiadał zaświadczenie kwalifikacyjne w zakresie dozoru nad eksploatacją urządzeń energetycznych. Z pełnomocnictwa udzielonego przez pracodawcę (akta osobowe) wynika, że odwołujący był upoważniony do zawierania umów na remonty urządzeń energetycznych. Oznacza to, iż remonty

tychże urządzeń były zlecone firmom zewnętrznym, zatem wnioskować należy, iż i dozór inżynieryjno-techniczny nad tymi remontami sprawowały firmy odpowiedzialne za naprawy.

Biorąc pod uwagę całokształt okoliczności zachodzących w sprawie należy stwierdzić, że odwołujący sprawował dozór inżynieryjno-techniczny nad wytwarzaniem i przesyłaniem energii cieplnej oraz eksploatacją urządzeń energetycznych (cieplnych), z tym, iż nie był on sprawowany stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. S. O. jako kierownik zakładu pełnił oprócz dozoru inżynieryjno-technicznego, szereg czynności zarządczych, organizacyjnych, administracyjnych, których wykonywanie zajmowało znaczną część pracy i nie pozwalała na uznanie, że wykonywanie pracy w warunkach szczególnych, o których mowa w Dziale II w zw. z poz. 24 Wykazu A stanowiącego załącznik do Rozporządzenia z 7 II 1983r. miało miejsce stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Odnosnie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 kpc poprzez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego tj. pominięcie przy orzekaniu opinii biegłego, a oparcie się na opinii biegłego J. D. w sytuacji, gdy obie opinie są sprzeczne jest niezasadny. Należy podkreślić, iż kwestią sporną w niniejszej sprawie były ustalenia faktyczne dotyczące tego, czy odwołujący pracował w spornym okresie w warunkach szczególnych w pełnym wymiarze czasu pracy. Biegli z zakresu BHP opiniujący w niniejszej sprawie wypowiedzieli się na temat pracy odwołującego w oparciu o akta osobowe i zeznania przesłuchanych świadków. Zdaniem Sądu Apelacyjnego tego rodzaju ustalenia powinny zostać dokonane i ocenione samodzielnie przez Sąd. Zadaniem biegłego jest udzielenie Sądowi informacji i wiadomości niezbędnych do ustalenia okoliczności sprawy wówczas, gdy potrzebna jest wiedza specjalistyczna. W ocenie Sądu wiedza specjalna w niniejszej sprawie była potrzebna jedynie w celu oceny, czy w zakładzie kierowanym przez wnioskodawcę wykonywana była praca nieautomatyzowana palaczy i rusztowych kotłów parowych lub wodnych typu przemysłowego, o których mowa w Wykazie A D. XIV p. 1. Biegły z zakresu BHP – E. Ł. stwierdził w opinii, iż kotły WC-80 były kotłami wodnymi typu przemysłowego. Biegły z zakresu BHP, który jako drugi opiniował w niniejszej sprawie podał, że w zakładzie kierowanym przez S. O. występowały kotły (...), ES-KA, (...) oraz 4 kotły WC-80. Pierwsze z trzech wymienionych kotłów należały do kotłów grzewczych niskotemperaturowych, kotłów grzewczych średniotemperaturowych oraz kotłów niskotemperaturowych niskoprężnych. Jedynie kotły WC-80, których było 4 należały do kotłów zaliczanych na podstawie parametrów technicznych do kotłów wysokoprężnych, częściowo zmechanizowanych (k. 85-86 akt sprawy). Celem ustalenia rodzaju kotłów użytkowanych w Rejonie (...) w N. kierowanym przez S. O. Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu ciepłownictwa. Biegły M. A. stwierdził w opinii (k. 146-147), że kotły (...)80 produkowane przed 1980r., które były użytkowane w (...) w N. ze względu na nominalną moc nieprzekraczającą 1 MW były kotłami grzewczymi (centralnego ogrzewania). Nie odpowiadały zaś parametrom kotłów wysokoprężnych, czy wysokotemperaturowych typu przemysłowego.

Biorąc pod uwagę charakterystykę kotłów występujących w zakładzie kierowanym przez odwołującego należy uznać, iż nie spełniały one kryteriów wymienionych w Wykazie A D. XIV p. 1 Opinie biegłych z zakresu BHP J. D. i z zakresu ciepłownictwa – M. A. należy uznać za wiarygodne. Zostały one bowiem sporządzone przez specjalistów posiadających wiedzę i doświadczenie zawodowe. Sąd Okręgowy zarówno w postanowieniu dowodowym z dnia 18 XII 2014r. jak i 19 III 2015r. zwrócił się do biegłych z zakresu BHP o udzielenie odpowiedzi, czy odwołujący w spornym okresie pracował w warunkach szczególnych. Zdaniem Sądu przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych na wyżej wskazane okoliczności było zbędne. Sąd samodzielnie na podstawie dowodów zgromadzonych w sprawie tj. akt osobowych i zeznań świadków winien był poczynić ustalenia odnośnie rodzaju obowiązków wykonywanych przez S. O., charakteru świadczonej pracy przez przyzmat postanowień Rozporządzenia z 7 II 1983r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Zatem niezasadny był zawarty w apelacji wniosek o powołanie kolejnego biegłego z zakresu BHP celem ustalenia, czy odwołujący pracował w warunkach szczególnych.

Reasumując należy stwierdzić, że odwołujący w spornym okresie, jako kierownik Rejonu (...) sprawował dozór inżynieryjno-techniczny nad pracami polegającymi na wytwarzaniu i przesyłaniu energii cieplnej oraz eksploatacji urządzeń energetycznych, które zostały wymienione w Wykazie A Dział II Rozporządzenia z 7 II 1983r. Prace powyższe nie były wykonywane jednak stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Odwołujący jako kierownik zakładu sprawował

szereg czynności zarządzająco – administracyjno – biurowych, do których należały: wyszukiwanie kontrahentów i zawieranie umów w zakresie: usług transportowych, wykonywania napraw urządzeń energetycznych, wykonywania rozładunku wagonów z węglem, nadzór nad rozładunkiem wagonów z węglem, sprawy zaopatrzeniowe i obsługa magazynu, rozliczanie opału, rozliczanie kart pracy, nadzór nad właściwym prowadzeniem dokumentacji płacowej i kontrola sporządzanych dokumentów, nabór palaczy i konserwatorów na okres sezonu grzewczego.

Wykonywanie powyższych, licznych obowiązków, które zajmowały odwołującemu z pewnością więcej niż, jak podał 1 godzinę dziennie, nie mających związku ze sprawowaniem dozoru inżynierijno-technicznego stoi na przeszkodzie uznaniu, że pracował on stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach szczególnych. Z uwagi na rodzaj kotłów obsługiwanych przez (...) w N. pracy odwołującego nie można zakwalifikować też do czynności polegających na dozorcze inżynierijno-technicznym nad pracami niezautomatyzowanymi palaczy i rusztowych kotłów parowych lub wodnych typu przemysłowego (poz. 1 Dział XIV).

Z powyższych względów należy uznać, że Sąd mimo niepełnego, niewyczerpującego uzasadnienia wydał prawidłowy wyrok, który nie narusza przepisu art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Dlatego orzeczono, jak w sentencji orzeczenia, na mocy art. 385 kpc. O kosztach zastępstwa procesowego postanowiono na podstawie art. 385 kpc oraz § 11 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 29 VII 2015r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka